

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації освіти в Україні характеризується суттєвими фундаментальними змінами. Це період, коли до освіти висуваються високі вимоги, що розраховані на становлення і прояв якісно нового потенціалу загальнокультурних, інтелектуальних, духовних, професійних якостей особистості.

Нині освіта України знаходиться на поворотному етапі свого розвитку і вибору шляхів, напрямів цього розвитку, що зумовлює перспективи не тільки вітчизняної освіти, а й у цілому всієї країни. Кожний етап розвитку суспільства висуває нові вимоги до підготовки кадрів, до її нових стандартів. Це і зумовлює необхідність розвитку освіти, що проявляється:

- по-перше, в прагматизмі освіти, орієнтованої на всезростаючі потреби суспільства знань;
- по-друге, наслідуванні потребам суспільства, що швидко розвиваються (це перетворило консервативну освіту в сферу неперервного оновлення);
- по-третє, пріоритетним напрямом розв'язання різних педагогічних завдань у сучасній освіті став розвиток особистісного потенціалу людини;
- по-четверте, характерною рисою сучасної освіти є її універсалізація в межах глобального суспільства.

Тому головною метою освіти є створення механізму неперервного розвитку системи освіти.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемам підготовки майбутнього педагога, зокрема, змісту педагогічної освіти (А. Алексюк, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, І. Підласий та ін.), удосконаленню технологій навчання майбутнього вчителя (В. Бондар, О. Мороз, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.); оптимізації методів і прийомів професійної підготовки майбутніх педагогів (Д. Кавтарадзе, М. Поташник, Т. Яценко та ін.) приділяється певна увага.

Проблему компетентісного підходу до підготовки майбутніх педагогів розглядають вчені – педагоги: В. Аніщенко, В. Байденко, В. Болотов, В. Бондар, М. Волошина, Б. Ельконін, О. Жук, І. Зимняя, В. Краєвський, В. Серіков, І. Фрумін, А. Хуторський та ін.

Характеристика компонентів (компетенцій) майбутніх педагогів відображена у працях: С. Бондар, В. Воскресенського, Дж. Равена, А. Хуторського та ін., професійну компетентність розглядали: Б. Боденко, І. Зимняя, Н. Кузьміна, А. Маркова, Ю. Татур, С. Шишов та ін.

Мета статті полягає в розгляді особливостей підготовки майбутнього педагога на основі компетентісного підходу.

Виклад основного матеріалу. Встановлено, що майбутнє країни визначається не сировинними запасами і природними ресурсами, а її інтелектуальним потенціалом, рівнем розвитку науки, високих технологій, що здебільшого залежить від рівня розвитку освіти.

Тепер у більшості навчальних закладів навчальний процес будується на традиційній основі.

Традиційне навчання найбільш розповсюджене (особливо в школі) – оволодіння знаннями, вміннями і навичками за звичною схемою: вивчення нового матеріалу → закріплення → контроль – оцінка. У традиційній схемі навчання викладач є єдиним джерелом знань, його знання сприймаються учнями як незаперечна істина; при цьому відсутня можливість оскарження деяких моментів матеріалу, що розглядається, відсутня можливість здійснювати порівняння – навчальний матеріал подається невеликими

обсягами, вивчення яких здійснюється достатньо ґрунтовно.

Наразі традиційне навчання, що спрямоване на засвоєння певної суми знань недостатнє і поступово витісняється іншими видами навчання, які готують особистість до навчання і роботи в сучасному суспільстві, до здійснення навчання впродовж усього життя.

Тому важливим є перехід від інформаційної орієнтації до особистісної, що дає можливість подолати інертність традиційного навчання.

В останні роки людство наблизилося до такої фази розвитку, яка характеризується як інформаційне суспільство, становлення суспільства знань. Відмінною рисою такого суспільства є те, що вища освіта набуває ознак загальної.

Сучасний ринок праці проводить жорсткий відбір, коректуючи формально вільний професійний вибір під впливом конкуренції та економічної затребуваності. Роботодавець оцінює не тільки рівень одержаної кваліфікації, а й уміння використовувати накопичений досвід для придбання нових компетенцій режимі саморозвитку. За цих умов значно зростає роль компетентнісного підходу до підготовки фахівців. Набути розвитку інноваційні процеси, виникла нова галузь знань – інноватика, що бере свій початок у першій половині ХХ століття. Вона вивчає закономірності процесу створення і освоєння нововведень і спочатку була пов'язана з економічною, техніко-технологічною, управлінською діяльністю людини, і в найменшій мірі з соціокультурною. Лише останнє десятиріччя відзначене розвитком соціальної інноватики, в тому числі педагогічної, що спирається на два плідних результати розвиваючої теорії інноваційної освіти.

«Дайте мені важіль, і я переверну Землю!» Хтось може сказати, що Архімед не збирався перевертати Землю; його відомий вислів лише ілюстрував можливості важеля. Насправді він запропонував одне з найбільш глобальних нововведень в історії людства. Нововведення полягало в можливості змінити все, навіть основи світобудови [3].

Нововведення – інновація (в перекладі з латинської - оновлення, зміна) – поняття не нове для світової економіки, промисловості, рекламної справи, однак, педагогічна інноватика – наука молода.

Педагогічна інноватика нині перебуває у стадії становлення і емпіричного пошуку. Деякі вчені зайнялися вивченням і впровадженням інновацій (інновація – модернізація, інновації – трансформації, радикальні інновації, комбіновані, модифікуючі і т. ін.).

Інновація педагогічна – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому [2, с. 125].

Проаналізувавши праці таких учених і учителів, як М. Гузик, О. Захаренко, М. Лапін, Є. Потапова, О. Пригожин, С. Поляков, А. Хуторський, О. Шамін, В. Шаталов та ін., можна з упевненістю сказати, що всі проблеми інноватики навчально-виховного процесу та творчого розвитку успішно реалізуються в педагогіці.

Як зазначає Л. Ващенко, специфічною рисою інновацій в освіті є дуальна природа цього феномена: можливість як стихійного, так і контрольованого існування. В умовах перманентних змін сучасної освіти контрольовані інновації (як спеціально організований процес, управління котрим передбачає досягнення змін керованого об'єкта) набувають особливого значення, оскільки відбуваються на основі цілеспрямованих раціонально-вольових дій [3, с. 338].

Сутність же інноваційного процесу в педагогічній діяльності передбачає оновлення педагогічного процесу, внесення таких змін у навчальний процес, що сприятиме розвитку освітньої системи, котра відповідатиме вимогам суспільства.

До інновацій, працюючих на сучасну модернізацію освіти, можна віднести компетентнісну модель професійного навчання, складову основу освітніх стандартів нового покоління.

Питання професійної підготовки майбутніх фахівців висвітлені в роботах С. Алексеєвої, А. Анохіна, В. Васильєвої, С. Шишова та ін. Найбільш важливими для

розкриття професійної компетентності стали роботи Н. Бібік, В. Кальней, Н. Німецької, Н. Ничкало, О. Пометун, М. Поташика, П. Терехової та ін.

У дослідженнях Д. Іванова, А. Хуторського, Ю. Зеєра та ін, розглянуто сутність компетентнісного підходу в освіті та взаємозв'язок провідних конструкторів цього підходу. У роботах А. Щербакова, В. Белекова, А. Маркової, А. Найна та ін. розглянуто шляхи підвищення професійної компетентності; Л. Мітіної – педагогічної компетентності; Л. Петровської – комунікативної компетентності; С. Шишова – освітньої компетентності та ін.

Водночас, компетентнісний підхід в освіті не є революцією. Це черговий крок «у природному процесі слідування вищої школи за вимогами мінливого світу» [4].

Комплекс інноваційних рішень представлений і в нормативних умовах реалізації основних освітніх програм. До цих умов належить реалізація технологічного підходу до навчання, що забезпечує докорінну модернізацію навчального процесу за рахунок проектування, цілісної реалізації педагогічної системи, оптимального і дидактично обгрунтованого вибору способів і засобів навчання, гарантованого досягнення запланованого результату. Саме технологізація навчального процесу, використання ІКТ, забезпечують його ефективність. Пріоритетного значення набувають технології активного, інтерактивного навчання, що реалізують діяльнісне особистісно-розвивальне навчання, що найбільше відповідає цілям формування компетенцій.

Нарешті, до числа інноваційних рішень, варто зарахувати розширення перепідготовки та підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу.

Ключовим елементом якості освіти є, перш за все, компетентність носія знань (викладача), який передає знання за допомогою різних методик навчання на всіх щаблях одержання освіти. Сам викладач має володіти, розвивати і вміти використовувати свій творчий потенціал, бути для освіти творчо мислячим фахівцем.

Установлено, що для того, щоб навчання мало позитивні наслідки, воно має бути розвиваючим і виховуючим. Навчання в закладі освіти має розвивати, насамперед, творчі здібності, формувати вміння самостійно працювати, здатність запам'ятовувати, логічно мислити, шукати, швидко орієнтуватися в потоці інформації, розуміти і поважати, визначати моральні орієнтири особистості, її етичні та естетичні оцінки, широту гуманітарного мислення. Тільки тоді, випускники навчальних закладів будуть конкурентоспроможними на ринку праці.

Педагог має знаходити нові можливості в роботі, нові технології у викладанні, змушений нестандартно вирішувати виникаючі проблеми, знаходити нові перспективи і вибудовувати виключно нестандартні шляхи для цього. Креативність педагогів, колективів нині є найбільш значущим чинником розвитку і вдосконалення системи освіти в цілому і всіх її суб'єктів окремо.

Зазначимо, що якість освіти – одна з найгостріших проблем сучасності. Випускник вищої професійної школи має одержати таку підготовку, яка дозволить йому займати активну позицію в сфері розвивальної інформаційної взаємодії і бути затребуваним фахівцем у суспільстві.

Важливим аспектом у професійній діяльності фахівця є освоєння ними основ міжпрофесійної діяльності ще під час навчання у ВНЗ. У майбутнього фахівця мають розвиватися професійні та міжпрофесійні компетенції, необхідні йому в реальній діяльності в процесі створення нової конкурентоспроможної продукції.

Висновок. Таким чином, щоб стати компетентним фахівцем, студенту необхідно у своїй навчальній діяльності не тільки пройти етапи виробництва: від постановки завдання до його реалізації, – і познайомитися з різними видами діяльності, а й навчитися взаємодіяти з представниками цих етапів. Тільки в цьому випадку він зможе стати затребуваним фахівцем.

Література:

1.Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

2.Професійна освіта : словник : навч. пос. / укладач С. У. Гончаренко та ін., за ред Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.

3.Хуторской А .В. Педагогическая инноватика – рычаг образования // Интернет-журнал «Эйдос», 2005. – 10 сентября. – Режим доступа : <http://eidos.ru/journal/2005/0910-19.htm>

4.Фрумин И. Д. Компетентностный подход как естественный этап обновления содержания образования / И.Д. Фрумин // Педагогика развития: ключевые компетентности и их становление : материалы 9-й науч.-практ. конф., Красноярск, апр. 2002 г. / Докл. на пленар. заседаниях, секциях и круглых столах. – Красноярск : Краснояр. гос. ун-т, 2003. – С. 33-56.

У статті розглядаються традиційні та інноваційні підходи до підготовки майбутнього педагога на основі компетентнісного підходу з урахуванням інноваційних процесів, що використовуються в педагогічній діяльності.

Ключові слова: *інноватика, інновація педагогічна, компетентність, компетенції, навчання, особистісно-орієнтоване навчання.*

В статье рассматриваются традиционные и инновационные подходы к подготовке будущего педагога на основе компетентностного подхода с учетом инновационных процессов, которые используются в педагогической деятельности.

Ключевые слова: *инноватика, инновация педагогическая, компетентность, компетенции, обучения, личностно-ориентированное обучение.*

Traditional and innovation approaches for training of a future teacher basing on the competence approach subject to innovation processes, which are used in pedagogical activity have been considered in the article.

Keywords: *innovation, pedagogical innovation, competence, competences, training, self-oriented education.*

